

PERSONÁLIE

Generálmajor in memoriam František Skokan

* 2. 19. 1912 Dolní Němčice, okres Jindřichův Hradec

† 7. 10. 1950 Praha-Pankrác

V pátek 6. října 1950 se dlouho do noci slavil první svátek Dne československé armády, zatímco v pankrácké cele smrti se odpočítávaly poslední hodiny života muže, ač právě jeho se tak bytostně dotýkal rozkaz prezidenta republiky Klementa Gottwalda:

„Soudruzi vojíní, svobodníci, poddůstojníci! Soudruzi důstojníci a generálové! Před šesti lety, 6. října 1944, překročila Sovětská armáda společně s 1. československým [armádním] sborem v SSSR z polského území za tuhých a těžkých bojů československou hranici v prostu Dukelského průsmyku a přinesla našemu lidu osvobození od jařma fašistickým okupantů i jejich buržoasních nohsledů. Na památku této události ustanovují den 6. října Dnem československé armády...” [1]

Skokanův otec byl zemědělským dělníkem a padl v první světové válce, matka pak dcerou krejčího, který žil v Sovětském svazu a zemřel v německém koncentračním táboře. František po ukončení Vyšší průmyslové školy strojnické v Brně nastoupil ve funkci technického úředníka u firmy Wichterle a Kovařík v Prostějově, zabývající se výrobou hospodářských strojů. V létě 1933 byl odveden a k výkonu základní vojenské služby nastoupil u leteckého pluku 5 v Praze a odeslán jako frekventant do školy na důstojníky letectva v záloze, ale krátce poté byl ze zdravotních důvodů odeslán do školy důstojníků telegrafního vojska v záloze do Turnova. Tehdy absolvoval motocyklový kurz ve vojenském automobilním učilišti ve Čtyřech Dvorech. Po ukončení školy jej přemístili k telegrafnímu praporu 1 do Kutné Hory, kde zůstal až do konce své prezenční služby (dnem 15. srpna 1934 byl jmenován podporučíkem telegrafního vojska v záloze).

Nebezpečí ze strany Hitlerova Německa rostlo a čs. armáda se intenzivně připravovala: dvanáct mírových divizí se zvýšil na sedmnáct, přičemž za mobilizace se měly zvýšit na dvojnásobek, vznikaly i nové, specializované, útvary, proto se Skokan, podobně jako řada jeho vrstevníků, rozhodl pro životní dráhu důstojníka z povolání. V letech 1934-1936 absolvoval Vojenskou akademii v Hranicích, odkud byl vyřazen dnem 1. srpna 1936 v hodnosti poručíka telegrafického vojska a následně vtělen k brněnskému telegrafnímu praporu 2 jako velitel čety. Počátkem roku 1937 absolvoval plynový kurz u dělostřeleckého oddílu 401 v Olomouci a dnem 30. září

1937 jej ustanovili řádným profesorem ve škole na důstojníky telegrafního vojska v záloze na Vojenském telegrafním učilišti v Turnově, kde zůstal až do listopadu 1938. V době podzimní branné pohotovosti roku 1938 působil ve funkci velitele roty a ostrahy v Banské Bystrici. Následovalo ustanovení velitelem čety u telegrafního praporu 7 v Turčanském Sv. Martině, kde od 8. února 1938 zastával funkci druhého pobočníka velitele praporu.

Po vzniku Slovenské republiky se vrátil do Čech a zůstal u telegrafního praporu 1 v Kutné Hoře až do likvidace čs. branné moci. Poté se jako soukromý úředník vrátil do prostějovské firmy Wichterle a Kovařík, kde však nezůstal dlouho, protože se nesmířil se stavem věcí a rozhodl se odejít do čs. armády v zahraničí. Dne 1. května 1940 odešel na Slovensko a přes Maďarsko se dostal do Bělehradu, kde se tamním francouzským konzulátě přihlásil do čs. armády. Byl odeslán k 1. čs. divizi do Francie, avšak vzhledem k její kapitulaci putoval přes Sýrii do Palestiny, kde 29. června 1940 začínal jako velitel technické roty čs. pěšího pluku 4 – Východního. Dnem 7. září 1940 byl ustanoven velitelem telegrafní a šifrovací služby u čs. vojenské mise pro Blízký a Středních východ v Jeruzalémě a současně vykonával funkci delegáta ministerstva národní obrany u Čs. červeného kříže v Palestině.

Když se čs. vojenská jednotka v SSSR reorganizovala na první pěší brigádu byl k ní v červnu 1943 odeslán nadporučík Skokan spolu s devíti čs. důstojníky ze Středního východu. Dnem 5. července 1943 převzal funkci náčelníka 5. (týl) oddělení štábu brigády, s níž se zúčastnil bojů o Kyjev, Vasilkov, Bílou Cerkev i Žaškov, za něž byl dvakrát vyznamenán čs. válečným křížem 1939, protože „*v době, kdy následkem obtížných praktických podmínek i těžkého terénu, trén s municí a cisterny s benzínem zůstaly pozadu, iniciativně je dovedl na místo, čímž zabezpečil jednotky brigády municí a benzínem*“. [2] Také byl mimořádně povýšen do hodnosti kapitána. Poté působil jako spojovací důstojník a velitel spojovací roty u velitelství čs. vojenských jednotek v SSSR v Jefremově a od 20. května 1944 u 1. čs. armádnímu sboru v SSSR, neboť byl ustanoven přednostou 3. (spojovacího) oddělení štábu a zpočátku vykonával i funkci velitele sborového spojovacího praporu. V bojích na Dukle byl 17. září 1944 sice lehce zraněn, ale zůstal v uvedené funkci až do konce války. Opět byl vyznamenán dvěma válečnými kříži, čs. medailí Za chrabrost i sovětským Řádem vlastenecké války I. třídy a dne 7. března 1945 se dočkal povýšení do hodnosti štábního kapitána i majora.

V květnu 1945 přijel do Prahy v hodnosti podplukovníka a nastoupil krátkou dovolenou, aby se setkal s matkou, která byla kvůli jeho účasti v čs. zahraniční armádě nacisty vězněna ve Svatobořicích. Již 1. června nastoupil službu na hlavním štábu nejdříve jako přidělený důstojník u velitelství spojovacího vojska a od 1. července 1945 již jako náčelník jeho štábu. Postupně absolvoval různé vyšší vojenské kurzy (naposledy se účastnil kurzu v Praze od 15. září 1949). S účinností od 1. července 1947 mu byla propůjčena hodnost plukovníka spojovacího vojska v důsledku jeho vyslání do „*nejvyšší vojenské akademie sovětské armády maršála Vorovišilova*“. [3] Avšak nezůstal tam dlouho, protože sovětský generál Slavin čs. vojenskému atašé v Moskvě počátkem roku 1948 mimo jiné sdělil:

„*Robotka [4] zaujímal vyloženě nepřátelský postoj k Sovětskému svazu a Sovětskou armádu přehlížel, povýšeně kritizoval a urážel. Neučil se. Skokan zaujímal méně nepřátelský postoj k Sovětskému svazu, málo se učil, zato se toulal a stýkal se s nežádoucími elementy.*“ [5]

To stačilo k odvolání ze studia, k odnětí čestné hodnosti plukovníka, 21 dnům domácího vězení i zařazení na nižší funkci u II./5. oddělení MNO; později se sice vrátil do původní funkce, ale ne na dlouho, protože 8. listopadu 1949 byl zatčen.

Zpočátku jej vyslýchal spolužák z vojenské akademie major Ludvík Turek, jemuž z tohoto důvodu důvěřoval. Výsledky prováděl prakticky nepřetržitě ve dne i v noci s tím, že se jedná jen o informativní protokol, po jehož sepsání bude propuštěn. Skokan byl natolik vyčerpán, že usínal a k podpisu protokolu musel být buzen, proto podepsal vše, co mu předložil... Sepsané protokoly převzal další příslušník OBZ, major Karel Bohata, který je předával tehdejšímu náčelníkovi hlavní správy OBZ generálu Josefu Musilovi a ten zase náměstku ministra Bedřichu Reicinovi. Stejnou cestou přicházely pokyny, jak ve výsleších pokračovat, aby byla dokonána vykonstruovaná protistátní činnost Skokana a soudní přelíčení se mohlo uskutečnit do poloviny roku 1950.

Oba se znali od 1. čs. brigády v SSSR, kdy ještě s přednostou 3. (spojovacího) oddělení štábu tehdeším nadporučíkem Miroslavem ŠmolDasem, společně poseděli u skleničky, a také se občas pohádali o tom, co bude po válce. Všichni si tehdy slíbili, že si vzájemně půjdou za kmotry svým dětem. Skokan se ještě v Humeném se oženil s Kirou Finkelsteinovou, jejíž první muž v bojích u Sokolova pravděpodobně padl do německého zajetí, kde zahynul. ŠmolDas slib splnil při narození Skokanovy dcery Věry a Reicin na jaře 1948 při narození syna Petra. Ale to nijak nezmenšovalo jejich názorové rozpory, o nichž, kromě nejbližších, neměl nikdo nejmenšího tušení, a proto mnozí na něho naléhali, aby zabránil dalším nepravostem.

Skokan po válce vstoupil do sociálně demokratické strany a po jejím splnutí s KSČ byl sice převzat jako její člen, avšak nikdy se nesmířil s právě se rozvíjejícím bezprávím. Kira Skokanová později vzpomínala, že na poslední návštěvě u Reicinů, její manžel také řekl: „*Postaral ses o své soudruhy, vzájemně se povyšujete, ověřujete se řády, ale ke mně přicházejí lidé bez rukou, bez nohy, Ukrajinci i jiní, a já pro ně na rozdíl od tebe nemohu nic udělat. Staráte se jen o partaj a na bývalé spolubojovníky kašlete. chováte se jako diktátoři, zatýkáte důstojníky, prý jsou i týráni, vymýšlíte si na ně úplné nesmysly, rodiny těch lidí žijí v bídě. Tohle je ten váš vysněný svět...*“ [6]

Bezpečnostní komise ÚV KSČ, jejímž členem byl mj. i Reicin, popsala jeho údajnou trestnou činnost následovně:

„*Jako příslušník pravého křídla býv. sociálně demokratické strany, když dospěl k názoru – vlastními slovy – »že je jeho povinností jako sociálního demokrata vstoupiti do boje, spolupůsobiti a spolupracovati s každým, kdo chce, aby u nás byla demokracie západního typu a že je nutno zahraniční emigraci podporovati z našeho území a posíliti přímou podporu ve formě práce zpravodajské, aby její pozice byla silnější a měla při jednání určitou váhu« – od dubna 1948 až do svého zatčení organizoval a vybudoval okolo sebe sedmičlennou protistátní skupinu z osob, rekrutujících se ve své většině z důstojnických kádrů armády, za účelem protistátní ilegální činnosti, získání styků se zahraničím, plánování útěků některých osob za hranice a opatrování zpráv ze zahraničí. Skupinu vytvořil z plk. JUDr. Rudolfa Hostaše, mjr. Josefa Fialy, pplk. Ferdinanda Moravce, škpt. Zdeňka Rohleny, pplk. Jaroslava Tomčíka, MUDr. Ladislava Hartmana, odborného lékaře v Praze a Anny Kořínkové, civilní zaměstnankyně MNO, z nichž až na poslední jmenovanou a mjr. Fialu zdržovali se všichni během okupace po celou dobu či dočasně na Západě v Anglii nebo na Středním východě. Aby mohl svoji protistátní a vyzvědačskou činnost dobře realizovat, napojil se ihned od počátku*

na skupinu agenta cizí zpravodajské služby pplk. Josefa Robotky z Brna, s kteroužto skupinou spolupracoval, ačkoliv, jak doznal »si byl plně vědom, že tato skupina pracuje pro zvrát nebo změnu dnešního režimu a je ve spojení se zahraniční emigrací«. Přes tuto skupinu obdržel vzkaz od uprchlého býv. generála Hasala, dostával pokyny pro svoji zrádcovskou činnost a dostal prostřednictvím agenta Zdeňka Žárského 15 velmi důležitých vojenských zpráv o věcech a opatřeních vysoce tajného rázu, které získal jednak přímo vlastním vyzvídáním ve svém pracovním úseku, jednak je vyzvėděl za tímž účelem od jiných osob. Obsahem těchto zpráv byly údaje o nových zbraních zavedených v armádě, o novém technickém vybavení různých složek armády, o organizačních změnách armády a MNO, o zkušenostech u některých cvičení a zprávy o vedoucích činitelích armády. Kromě toho opatřil typy tří určitých osob vhodných pro získání a obsluhu vysílacích radiostanic. Po dohodě s pplk. dr. Hojtašem, který mu sdělil, že je ve spojení s uprchlými členy býv. sociálně demokratické strany v zahraničí a potřebuje pro ně zprávy z oboru hospodářského a průmyslového, označil mu typy osob, u kterých možno hledati informace a později ještě pro Hojtaše vyzvėděl a dodal na zprávy z několika průmyslových podniků z oboru telekomunikačních speciálních přístrojů. “ [7]

Bezpečnostní pětka Krajského výboru KSČ v Praze se na svém zasedání 19. května 1950 usnesla „souhlasiti s uložením trestu smrti Františku Skokanovi, neboť jde o případ vyzvėdačství vyššího důstojníka armády a vyzrazení velmi důležitých zpráv z valné části vojenského rázu“. [8] Ministerstvo spravedlnosti pak vydalo státní prokuratuře pokyn, aby navrhla a žádala uložení trestu smrti. Senát státního soudu v Praze při hlavním líčení ve dnech 7. a 8. července 1950 vynesl v jeho případě právě tento rozsudek, protože spolu s dalšími sedmi obžalovanými „spolčili se navzájem a s jinými osobami k pokusu o zničení, respektive rozvracení lidově demokratického zřřzení, společenské a hospodářské soustavy republiky zaručené ústavou...“. [9]

Rozsudek nabyl právní moci, když odvolání odsouzených Nejvyšší soud v Praze svým rozhodnutím ze dne 28. července 1950 zamítl. Žádosti desetileté Liany Skokanové (dcery manželky z prvního manželství) a matky Skokana adresované prezidentu republiky Gottwaldovi zůstaly neoslyšeny, protože údajně se jednalo vojenské věci, do nichž nemůže zasahovat.

Kira Skokanová se tehdy odhodlala jít za Reicinem s tímto návrhem: „Zařid', at' Franta dostane místo smrti doživotí – a at' musí na Sibiř. My půjdeme s ním. Všichni, Frantova maminka, já i děti. Dělat umíme. Vřak víř, že leccos jsem už v životě zařila a přetrpěla. Takhle to vyřeř, Fricku, vřak oni na tebe u soudu dají. A Franta ti už nikdy nebude moci přejít přes cestu.“ Ten ji vřak navrhl, aby se rozvedla a on jí dá důchod i byt, což rezolutně odmítla.

Ze svého bytu v Tychonově ulici byla vystěhována spolu s třemi dětmi i Skokanovou matkou, aby několik následujících let trpěli nejrůznější šikanou. Teprve po osmnácti letech vydal Vyřší vojenský soud v Příbrami usnesení čj. 17/68, jímž bylo zruřeno původní obvinění, vykonstruované jen na základě násilně vynuceného svědectví Zdeňka Žárského. Jiné „důkazy“ prostě nebyly.

Avřak k plné rehabilitaci Frantiřka Skokana dořlo až v roce 1990, kdy mu byla nejen vrácena hodnost podplukovníka, ale zároveň byl povýřen na plukovníka in memoriam. Později následovalo i jmenování do hodnosti generálmajora in memoriam a k 28. říjnu 1998 i vyznamenání prezidentem republiky medailí Za hrdinství in memoriam.

dr. Zdeněk Valiř

Poznámky k textu a literatura:

- [1] *Věcní věstník Ministerstva národní obrany*, čís. 63/1950.
- [2] *Sborník důvěrných výnosů a nařízení MNO*, č. 14, čl. 1; citace k druhému kříží je obdobná pro boje o Rudu a Bílou Cerkev, tamtéž.
- [3] Vojenský ústřední archiv-Vojenský historický archiv, f. MNO, 1947, Politický kabinet ministra, čj. 11061.
- [4] Kapitán gšt. Josef Robotka se od počátku německé okupace zapojil do ilegální činnosti Obrany národa, později Rady tří. Do výslužby byl přeložen dnem 30. června 1949, ale již 25. července byl zatčen a 27. května 1950 odsouzen za velezradu a vyzvědačství k trestu smrti, jenž byl vykonán 12. listopadu 1952.
- [5] Srov. VHÚ-VHA, f. MNO, čj. 1014-hl-, št./3.odděl. 1948.
- [6] CÍLEK, Roman, *Prokletí moci*, Magnet, Praha 1991, s. 49.
- [7] Archiv bezpečnostních složek, Sb. 310-23/1.
- [8] Tamtéž.
- [9] Tamtéž, Sb. Vyšetřovací spisy, V-3866.
- [10] CÍLEK, Roman, *Prokletí...* c.d., s. 58.

Dobrovolné svědectví armádního generála Ludvíka Svobody, adresované v říjnu roku 1956 generální vojenské prokuratuře v Praze

„Obrátila se na mne jako na svého bývalého velitele a poslance Národního shromáždění Kira Skokanová ve věci rehabilitace jejího manžela... Skokan byl po příchodu do Sovětského svazu zařazen k 1. čsl. brigádě, se kterou se zúčastnil bojů o Kyjev, Bílou Cerkev, bojů pod Zaškovem a na Dukle, a to jako velitel spojovacího praporu. Za statečnost byl několikrát vyznamenán sovětskými i československými řády. Znal jsem ho jako čestného a rozvážného velitele vysokých morálních a mravních kvalit. (...)

Až teprve v roce 1949 po zatčení pplk. Skokana jsem se dozvěděl od samého Reicina, že nějakou dobu před zatčením byli tito dva v častém sporu, a to proto, že pplk. Skokan vytýkal Reicinovi, že řadu nevinných důstojníků nechal zavřít, mezi nimi i některé příslušníky našeho sboru a zvláště Zakarpatské Ukrajince. Vytýkal mu, že jako někdejší příslušník sboru a nyní náměstek ministra ve věcech kádrových dělá pro ně málo, že nebylo učiněno nic, aby se doplnilo jejich odborné i všeobecné vzdělání, že jich celou řadu propustil z armády a podobně.

Dále mu prý Skokan vytýkal, že je zlý člověk, vystupuje jako diktátor, nepostupuje v jednání s lidmi správně a že jednou bude za toto vše pykat. O zatčení pplk. Skokana jsem se dozvěděl teprve o několik dnů později, a to nikoliv od Reicina. Sám Reicin mi jeho zatčení neohlásil. Na dotaz, proč byl pplk. Skokan zatčen, Reicin mi sdělil, že se tak stalo na příkaz Státní bezpečnosti, a uváděl důvod, že Skokan měl ukryté tři radiovysílačky, kterými dodával zprávy kapitalistickým státům... Dále mi oznámil, že pplk. Skokan věděl o druhých důstojnících (neuvedl jména), kteří prováděli špionážní službu, a že měl vědomost o připravovaném atentátu na Reicina... Atentát se dle Reicina měl uskutečnit v bytě pplk. Skokana, ale to prý Skokan odmítl poukazem na to, že bude lépe, aby atentát se provedl v Reicinově bytě. Tak jak jsem pplk. Skokana znal, jsem přesvědčen, že se nemohl žádných výše uvedených skutků dopustit. Domnívám se, že vše bylo ze strany Reicina učiněno z osobní msty... “

In: Roman Cílek, *Prokletí moci aneb smutné osudy hrdinů.*

Vyšlo jako příloha časopisu *Policista* č. 12/2008,

dostupné na <http://www.mvcr.cz/soubor/2008-12-priloha-velka-pdf.aspx>.